

Capitolul I. Definitii

Sistemul bancar este reprezentat de ansamblul coerent al diferitelor categorii de institutii financiar-bancare, care functioneaza intr-o tararaspunzand necesitatilor unei etape a dezvoltarii social-economice.

In general, sistemul bancar dintr0o tara cuprinde:

- cadrul institutional - format din banca centrala (cu rol de coordonare si supraveghere), banci comerciale si alte institutii financiare asimilate acestora;
- cadrul juridic – format din ansamblul reglementarilor care guverneaza activitatea bancara.

In evolutia sa, sistemul bancar parcurge faza de specializare si sectorizare.

Specializarea (din punct de vedere al persoanelor economice) reprezinta limitarea productiei la anumite produse sau, altfel spus, producerea unei game restranse de produse. In acest context, specializarea bancara poate fi privita ca fiind orientarea activitatii diferitelor banci doar spre anumite servicii, operatiuni, produse bancare.

Notiunea de **sectorizare** poate fi definita, ca fiind un tip aparte de specializare ce consta in orientarea activitatii bancare spre anumite domenii de activitate economica (sectoare ale economiei nationale).

Capitolul II. Rolul sistemului bancar in cadrul economiei

Economia de piata presupune existenta unui sistem bancar care sa asigure mobilizarea disponibilitatilor monetare ale economiei si orientarea lor spre desfasurarea unor activitati economice eficiente.

Intr-o economie de piata, sistemul bancar indeplineste functia de atragere si concentrare a economiilor societatii si de canalizare a acestora, printr-un proces obiectiv si impartial de alocare a creditului, catre cele mai eficiente investitii. In indeplinirea acestei prime functii, bancile, ca verigi de baza ale sistemului, urmaresc modul in care debitorii utilizeaza resursele imprumutate. Bancile asigura si faciliteaza efectuarea platilor, ofera servicii de gestionare a riscului si reprezinta principalul canal de transmisie in implementarea politicii monetare.

Prin activitatea de colectare de resurse financiare, concomitent cu plasarea lor pe piata prin intermediul creditelor, a operatiunilor de scont si a altor operatiuni pe piata financiara, bancile indeplinesc rolul de intermediari intre detinatorii de capitaluri si utilizatorii acestora.

In exercitarea acestei diversitati de operatii, bancile actioneaza in numele lor, pe contul lor propriu, depunatorii si imprumutatorii neavand nici o legatura de drept intre ei. Ne referim la faptul ca bancile gestioneaza depozitele si mijloacele de plata din economie. Astfel, colectand depozitele, bancile au responsabilitatea gestionarii eficiente a acestora cu maxim de randament, in beneficiul propriu si al depunatorilor.

In vederea realizarii obiectivelor finale, Banca Centrala urmareste stabilirea valorii interne si externe a monedei nationale, concomitent cu punerea la dispozitia economiei nationale a cantitatii optime de moneda, necesara cresterii economice. Sistemul bancar, transformand resursele pe care mediul economic i le pune la dispozitie, se constituie subsistem al macrosistemului economico-social.

Sistemul bancar se afla intr-o continua interactiune cu mediul economic, din care preia "intrari" sub diferite forme (resurse umane, resurse financiare, informatii) pe care le prelucreaza in vederea obtinerii "iesirilor" (produse si servicii bancare, informatii financiar-bancare). Altfel spus, sistemul bancar este un sistem deschis. Ceea ce este specific sistemelor deschise (deci si sistemului bancar) este faptul ca isi regleaza activitatea prin conexiune inversa (feedback), deci sunt capabile de autoreglare.

Capitolul III. Organizarea sistemului bancar in Romania

Incepand din 1990, sistemul bancar a fost supus unui intens proces de restructurare, in vederea sustinerii tranzitiei la economia de piata. Restructurarea si dezvoltarea sistemului bancar romanesc este un proces amplu si complex desfasurat, in principal, pe doua laturi: cea institutionala si cea functionala.

Astfel, restructurarea institutionala a sistemului bancar a cuprins, pe de o parte, reorganizarea Bancii Nationale si transformarea acesteia intr-o adevarata banca centrala, iar pe de alta parte, dezvoltarea unei retele de banci comerciale. Acest lucru s-a realizat atat prin modernizarea si dezvoltarea bancilor existente, cat si prin infiintarea de banci noi cu capital de stat, privat sau mixt, dar si cu participare de capital strain.

Potrivit Legii 33/1991, activitatea bancara din Romania este organizata si se desfasoara prin:

- Banca Nationala a Romaniei (cu rol de banca centrala);
- Societati bancare (constituite ca societati comerciale).

Prin noua legislatie bancara, Banca Nationala a Romaniei a fost degrevata de toate activitatile specifice bancilor comerciale, acestea fiind preluate de o banca nou infiintata – Banca Comerciala Romana. Functiile Bancii Nationale, in prezent, constau in controlul emisiunii monete si al creditului, supravegherea activitatii bancare, politica valutara si administrarea rezervelor monetare internationale.

Conform legislatiei, celelalte banci sunt constituite ca societati comerciale a caror activitate are ca obiective principale atragerea de fonduri de la public si agentii economici, acordarea de credite si efectuarea unei game largi de servicii bancare.

Deoarece un sistem bancar eficient necesita descentralizare si competitie, Banca Nationala a cautat sa stimuleze formarea unui sistem de banci comerciale, de tip universal, care au primit dreptul sa efectueze toata gama de operatiuni bancare si sa opereze pe teritoriul tarii, in conditiile respectarii cadrului de supraveghere bancara, impus de banca centrala.

Specializarea traditionala (sectorizare) pe criterii politice si economice si-a pierdut, in actualele conditii baza legala. Bancile nu mai sunt, in prezent, prin lege, sa deruleze doar anumite tipuri de operatiuni, din vasta gama de operatiuni bancare. Aceasta nu inseamna insa, ca bancile nu pot opta pentru anumite operatiuni specializandu-se in anumite domenii. Ceea ce trebuie avut in vedere este faptul ca, in acest caz, alegerea este a bancii, care, pe baza statutului propriu de functionare isi stabileste tipurile de operatiuni ce le va derula in functie de evolutia pietei financiar-bancare si de strategia adoptata.

Desi legislatia a deschis portile competitiei pentru sistemul financiar si a pus bazele unui sistem bancar orientat spre cerintele pietei, pozitia detinuta de bancile cu traditie continua sa fie dominanta.

Dezvoltarea operatiunilor, a serviciilor si instrumentelor specifice va pwemite, in timp, diversificarea activitatii bancare. Aceasta va conduce la accentuarea concurentei, vechea sectorizare fiind inlocuita de o reala specializare bancara care va depinde de natura si marimea operatiunilor derulate, de categoria de clienti carora fiecare banca li se adreseaza si, nu in ultimul rand, de calitatea serviciilor oferite clientilor.

Ca urmare a cadrului juridic creat, intr-un timp scurt, alaturi de bancile existente au aparut banci noi. Indiferent de originea fondurilor, bancile desfasoara aceeasi gama de servicii, atat pentru agentii economici de stat, cat si pentru cei privati. Se poate observa ca bancile cu capital privat sprijina cu prioritate procesul privatizarii. Bancile de stat au inca tendinta sa-si concentreze atentia asupra domeniilor in care au detinut monopolul operatiunilor bancare.

Bancile noi au posibilitatea derularii, inca de la inceput, a unei activitati bancare moderne, informatizate si a atragerii celor mai profitabile companii nou infiintate, in calitate de clienti. Nu in ultimul rand, au avut sansa de a decide, pe baza cadrului legal creat, al conditiilor concrete existente in economie si al studiilor de marketing efectuate, genul de operatiuni bancare carora doresc sa le acorde o atentie deosebita, in cadrul activitatii de ansamblu a bancii.

Capitolul IV. Tipuri de banci

Cunoscand diversitatea de banci, care opereaza intr-un sistem bancar modern si performant , este interesant de cunoscut care sunt criteriile conform carora acestea sunt clasificate si tipurile in care sunt impartite. Trebuie evidentiat faptul ca fiecare criteriu de clasificare reflecta o anumita specializare.

Cu toate ca, aparent modul de clasificare si criteriile par a fi aceleasi in sistemele bancare din diferite tari, apar unele nuante in modul de abordare a acestei probleme si, deci, particularitati in definirea unui anumit tip de banca.

In literatura de specialitate sinpractica bancara internationala se intalnesc, in principal, urmatoarele tipuri de banci:

→ **banca centrala** – institutie bancara aflata in fruntea aparatului bancar, cu rol de supraveghere si organizare a relatiilor monetar-financiare ale unui stat, atat pe plan intern cat si in relatiile cu alte sisteme monetare;

→ **bancile comerciale** – denumire generica data celorlalte banci (altele decat banca centrala).

In principiu, bancile comerciale isi desfasoara activitatea atat pe plan intern cat si international. Activitatea lor este diversa si se axeaza, in principal, pe: atragerea depozitelor si acordarea de credite, acceptarea de depuneri de la alte banci sau firme, operatiuni valutare pentru persoane fizice si juridice, plasamentul fondurilor si schimburilor comerciale.

Bancile comerciale sunt foarte diversificate, ele putand fi diferite dupa tipul operatiunilor sau sfera teritoriala de cuprindere.

De aceea, adesea denumirea de banca comerciala este asociata unui termen care ii defineste specificul. Astfel sunt banci universale si banci specializate.

→ **banci universale** – sunt denumite acele banci comerciale care efectueaza toate operatiunile bancare si care nu isi limiteaza activitatea la anumite sectoare (la noi, societatile bancare sunt, prin lege, banci universale).

→ **banci specializate** – este denumirea generica pentru a desemna bancile comerciale sau institutiile de tip bancar, care, de regula, alaturi de operatiuni bancare de baza, dezvolta preponderent operatiuni bancare de un anumit tip sau un anumit domeniu.

In continuare, vor fi prezentate cateva tipuri de banci comerciale specializate.

→ **banca agricola** – acorda credite si alte facilitati financiare si de plata unitatilor agricole pentru cumpararea de terenuri si utilaje agricole, ingrasaminte etc.

→ **banca de investitii** – acorda credite, pe termen mediu si lung, intreprinderilor industriale (uneori si din alte ramuri economice), de regula pentru investiti, procurandu-si fondurile pe baza unor forme de economisire pe durate mai indelungate decat cele obisnuite

→ **banca ipotecara** – acorda imprumuturi pe termen lung cu o ipoteca asupra imobilelor detinute de debitori

→ **banca de export-import** – crediteaza, pe diferite termene, producatorii/exportatorii autohtoni pentru a-i sprijini in activitatea de promovare a produselor tarii respective pe pietele externe; garanteaza creditele externe; efectueaza operatiuni de casa in favoarea importatorilor si exportatorilor etc.

→ **banca internationala (privata)** – banca comerciala cu numeroase sucursale in alte tari si pentru care operatiunile externe joaca un rol important, dar nu chiar preponderent;

Termenul de banca internationala este utilizat si pentru institutii financiar-bancare interguvernamentale al caror capital provine din doua sau mai multe tari si a caror activitate specifica desfasurandu-se la nivel international sau mondial depaseste granitele unei tari (de exemplu Banca Reglementarilor Internationale, Banca Europeana pentru Reconstructie si Dezvoltare, Banca Mondiala etc).

→ **bancile de depozit** – realizeaza cea mai mare parte a activitatilor pe plan intern prin atragerea de depozite si acordarea de credite financiare si persoanelor private. In Franta, bancile comerciale se numesc banci de depozit. In SUA si Germania aceste banci se ocupa si de emisiunea si plasarea hartiilor de valoare si acordarea de credite avand drept gaj hartiile de valoare.

→ **bancile de accept** – sau casele de accept sunt institutii bancare care sustin, prin semnatura lor, titluri de credit (cambii, bilete la ordin) trase de

exportatorii autohtoni asupra importatorilor straini iar titlul de credit astfel acceptat devine negociabil;

→ *case de emisiune* – sunt institutii bancare care asigura plasarea pe piata a unor emisiuni de hartii de valoare (actiuni, obligatiuni, etc.). In Anglia, aceste institutii sunt considerate “merchant banks”, in timp ce in SUA sunt calificate drept “banci de investitii” (investment banks).

Fiecare sistem bancar national are particularitatile lui, in ceea ce priveste denumirea bancilor, tipurile activitatilor cuprinse sub aceasta denumire.

Capitolul V. Structura altor sisteme bancare

SISTEMUL BANCAR BRITANIC

In Marea Britanie, bancile au jucat un rol insemnat de-a lungul timpului. Economia britanica a avut o pozitie importanta pe arena mondiala, nu doar in dezvoltarea industriala si comerciala, ci si in organizarea sistemului bancar.

Banca Angliei (Bank of England) a fost infiintata in 1694 (prin decret regal – Royal Charter), avand, initial, un capital de 1,200,000 lire sterline. Treptat, Banca Angliei a evoluat de la rolul unei banci comerciale spre functiile unei banci centrale.

Funcitiile actuale ale Bancii Angliei:

- banca a guvernului;
- banca a bancii;
- gestioneaza contul de regularizare valutara;
- raspunde de emiterea bonurilor de trezorerie;
- supravegheaza institutiile bancare din Regatul Unit al Marii Britanii;
- pastreaza conturile in lire sterline ale altor banci centrale si organizatii internationale;
- imprumutator de ultima instanta ;
- autoritatea de emisiune monetara.

Bancile care opereaza in sistemul britanic sunt clasificate in functie de mai multe criterii.

Un criteriu de clasificare este marimea tranzactiilor tipice pe care o banca le deruleaza.

☞ ***Retail banks (banci “cu amanuntul”)*** – aceste banci se adreseaza cu porecadere, clientilor individuali (persoane fizice), in acest scop dezvoltand o retea larga de unitati cat mai aproape de clientii potentiali.

☞ ***Wholesale-banks (banci ”en-gros”)*** – in principal, aceste banci opereaza numai cu afaceri de valori mari, avand relatii financiare cu firme de mari proportii sau cu alte banci, pe piata monetara.

Un alt criteriu de clasificare a bancilor porneste de la bilantul lor contabil si are in vedere tipurile de depozite pe care le accepta. Aceasta abordare imparte bancile in primare si secundare .

➤ **Bancile primare** – sunt acele banci care deruleaza operatiuni prin intermediul mecanismului de plati, in interiorul tarii, ele oferind un sistem de transfer monetar, prin intermediul conturilor curente.

➤ **Bancile secundare** – nu sunt parte a mecanismului de plati si nu participa la sistemul de compensare. Majoritatea depozitelor acestor banci sunt depozite la termen, in mare parte in valuta, chiar daca aceste aspecte difera de la banca la banca.

Acestea nu sunt singurele institutii financiare ce accepta depozite de la “public”. Exista o serie de “case financiare”, autorizate de Banca Angliei sa accepte astfel de depozite.

SISTEMUL BANCAR ITALIAN

Italia are cea mai veche traditie in activitatea bancara dintre toate tarile europene si multe din tehnicile cheie ale activitatii bancare au fost ”inventate” in Italia. Evolutia sectorului bancar in Italia, in ultimele decenii, a fost diferita de cea urmata de bancile altor tari.

Pana de curand, sistemul bancar italian a functionat pe baza unei legi din 1936, carea fost votata dupa o serie de falimente bancare. Scopul principal al legii era sa previna alte falimente ale bancilor. Acest lucru s-a realizat prin impartirea institutiilor financiare in sapte categorii, pentru care s-au stabilit specializarile bancare.

S-a creat astfel, un sistem financiar unic, a carui organizare reflecta interactiunea a trei factori principali:

- coexistenta institutiilor publice si a celor private;
- distinctia dintre banci si alte institutii financiare;
- codificarea relatiilor dintre diferite sectoare.

Multe dintre bancile sectorului public nu aveau ca scop realizarea de profit, ci acordarea de asistenta financiara si realizarea de acte de caritate, pe plan local. Existau mecanisme complexe ce permiteau diferitelor tipuri de institutii financiare sa colaboreze, fara a fi concurente. Bancile de economii erau, in mod deosebit, limitate la anumite tipuri de operatiuni.

O lege recenta a schimbat complet acest sistem.

Scopul principal al acestei legi este sa permita institutiilor financiare de stat sa-si schimbe forma legala si sa devina companii de investitii in

domeniul titlurilor de valoare. Alte tendinte structurale ale industriei financiare italiene, demne de remarcat, sunt:

- ⇒ eliminarea diferentei, prin lege, dintre tipurile de banci;
- ⇒ acordarea dreptului bancilor din sectorul public de a intra pe pietele de capital;
- ⇒ favorizarea fuziunilor intre banci;
- ⇒ privatizarea bancilor de stat;
- ⇒ posibilitatea expansiunii bancilor, pe tot teritoriul Italiei;
- ⇒ permisiunea acordata bancilor de a opera si in alte sectoare financiare.

Evolutia sistemului bancar italian demonstreaza o tendinta de transformare a marilor banci in conglomerate financiare (asemanatoare celor britanice) si mai putin in banci universale (ca in cazul bancilor germane).

SISTEMUL BANCAR FRANCEZ

Potrivit legislatiei bancare franceze (de exemplu, Legea bancara din 24 ianuarie 1984), se disting urmatoarele categorii de institutii financiar-bancare: banci propriu-zise (reunite in Asociatia Franceza a Bancilor), banci mutuale sau cooperatiste, case de economii, case de credit municipal, societati financiare, institutii financiare specializate.

In temeiul aceleasi legi a fost creat si Comitetul Instructiilor Financiar-Bancare, in ale carui atributii intra autorizarea activitatii institutiilor financiar-bancare si clasificarea acestora in conformitate cu categoriile mentionate.

Alaturi de acest comitet, un rol important in supravegherea activitatii bancare il detin Consiliul National de Credit, Comitetul de Reglementari Bancare si Comisia Bancara.

Banca Frantei (Banque de France) a fost creata in 1800 si nationalizata in 1945; exercita rolul bancii centrale. Ca si in cazul altor tari vest-europene, dupa Tratatul de la Maastricht au fost luate masuri pentru sporirea autonomiei sale in domeniul politicii monetare si de credit.

Un eveniment cu implicatii majore l-a constituit adoptarea Legii 93-980/4 august 1993, care a sporit gradul de autonomie decizionala a Bancii Frantei. In noul cadru legislativ, obiectivul principal al Bancii Frantei este de a defini si a pune in practica politica monetara, cu scopul de a asigura stabilitatea preturilor. Ea indeplineste aceasta misiune in cadrul politicii economice de ansamblu a Guvernului Francez.

In ceea ce priveste reglementarea cursului de schimb si a paritatii francului, acestea raman de competenta guvernului. Cu toate acestea, in noul context, Banca Frantei monitorizeaza cursul de schimb al francului francez, detine si administreaza rezervele de aur si devize ale statului.

Banca Frantei se ocupa si de rescontarea portofoliului de cambii, facilitand emisiunea titlurilor de valoare de catre bancile comerciale.

Ca un element specific Frantei, se distinge faptul ca, alaturi de banci, un rol important il detin organizatiile de plasament colectiv in valori mobiliare. La inceputul anilor '90, Franta ocupa primul loc in Europa si al doilea in lume, dupa SUA, din punct de vedere al valorii fondurilor administrate de aceste organizatii.

In prezent si in sistemul bancar francez exista tendinta universalizarii bancilor.

SISTEMUL BANCAR GERMAN

Cele mai importante institutii ale sistemului bancar german sunt Banca Federala (Bundesbank) si Consiliul Federal de Supraveghere Bancara (Zentralbankrat).

Banca Federala, cu sediul central la Frankfurt, are oficii in toate landurile. Aceast6a banca este entitate legala prin ea insasi, fiind independenta si subordonata Guvernului federal, dar avand obligatia de a sustine politica economica a guvernului. Se bucura de attributele unei institutii federale de importanta majora.

Banca Federala detine monopolul emisiunii monetare si actioneaza ca o banca de rezerve. Important este faptul ca, desi opereaza in limitele precizate de legea bancara federala, ea stabileste, in mod independent, nivelul dobanzilor si al taxei scontului pentru tranzactiile sale cu bancile, solicita tuturor bancilor sa pastreze anumite rezerve minime obligatorii la Banca Federala, in vederea reglarii ofertei monetare si a nivelului general al ratei dobanzii.

In general, Banca Federala nu acorda imprumuturi institutiilor non-bancare, cu exceptia celor acordate guvernului si anumitor institutii publice. Cu toate acestea, in vederea indeplinirii functiilor ce-i revin, poate tranzactiona anumite titluri de valoare de piata.

Consiliul Federal de Supraveghere Bancara este un organism federal independent. Presedintele acestui organism este numit de catre Guvernul federal.

Acest consiliu acorda, in limitele legii, licente de functionare bancara si, in stransa legatura cu Banca Federala, urmareste respectarea si aplicarea legii.

Consiliul are, in plus, anumite puteri decizionale cum ar fi: sa decida daca o anumita afacere poate fi privita ca o activitate bancara, sa emita reglementari referitoare la raportarile care trebuie prezentate de banci, cu privire la limitarea dobanzilor sau a comisiunilor percepute de catre banci.

Celelalte banci germane pot fi impartite in: banci comerciale, banci de economii si banci specializate.

SISTEMUL BANCAR AL SUA

In 1913 a fost creat Sistemul Federal de Rezerve (Federal Reserve System). Acest sistem este condus de Consiliul Guvernatorilor (Board of Governors) si este format din 12 banci regionale (Federal Reserve Banks).

De asemenea, din sistem face parte Comitetul Federal pentru Operatiunile pe Piata Libera (Federal Open Market Committee) si Consiliul Consultativ Federal (Federal Advisory Council).

Sistemul Federal de Rezerve (SFR) indeplineste functiile specifice unei banci centrale, intr-un mod care reflecta dimensiunile continentale ale SUA. Bancile comerciale importate devin membre ale SFR, fiind "arodate" pe langa o banca federala (regionala). Bancile comerciale care sunt membre ale SFR trebuie sa indeplineasca o serie de cerinte, dar beneficiaza si de anumite avantaje. Aceste banci sunt automat asigurate de Corporatia Federala pentru Asigurarea Depozitelor (Federal Deposit Insurance Corporation - creata in 1935).

BIBLIOGRAFIE

Institutul Bancar Roman – Fundamentele profesiei bancare
Coord. Prof.dr. Lucian C. Ionescu - Bancile si operatiunile bancare
Editura Economica, 1996